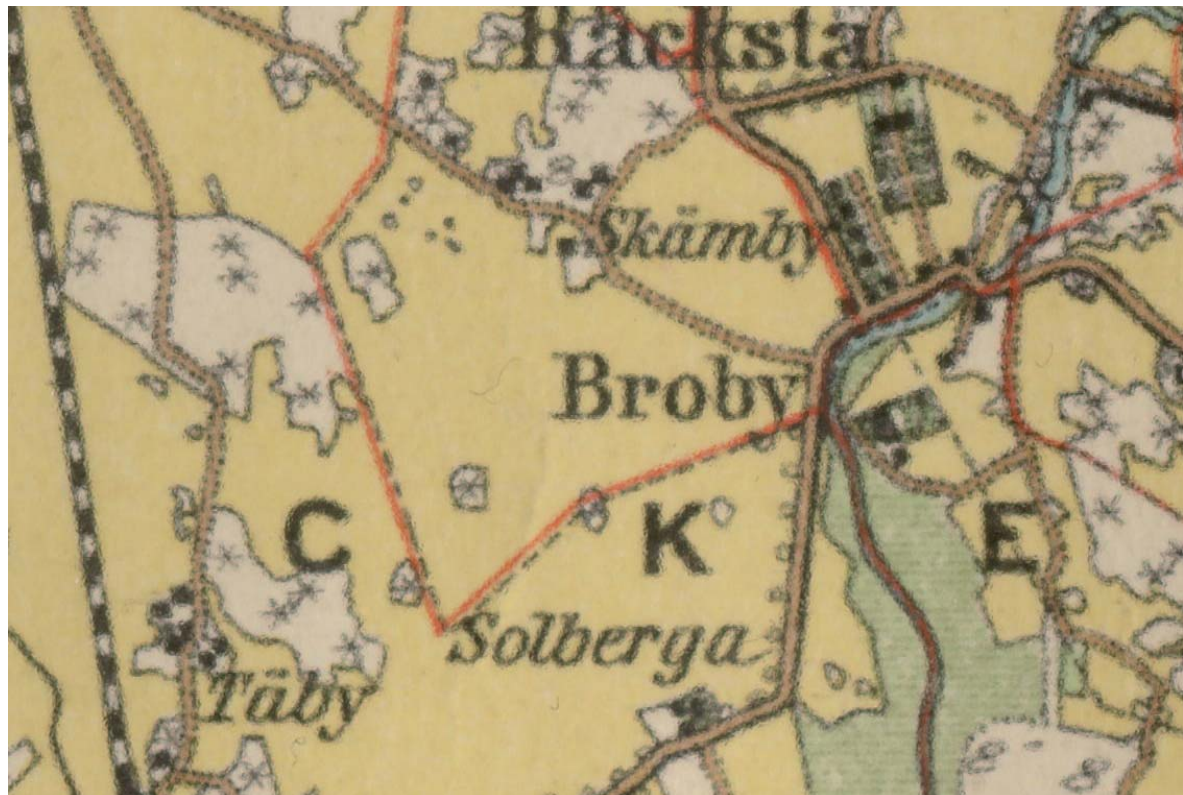

STRÄNGNÄS KOMMUN

HISTORIK OCH UTBYGGNAD - ÅKER

**Kortfattade beskrivning av historik och
bebyggelseutveckling**

*Planeringsunderlag till fördjupning av översiktsplanen för Åker
Utställningshandling - SBN 20150225*

Innehåll

1.	Historik	4
2.	Bebyggelseutveckling	6
3.	Bostadsformer	7

1. Historik

Lämningar som visar att bygden hyst bofast befolkning har påträffats så tidigt som bronsåldern (ca 1800 fKr – 500 eKr), vid Skämby. Vid den tidpunkten låg dock strandlinjen 20 meter högre än idag så stora delar av vad som i dag är Åkers kommundel låg då under vatten.

Ju mer marknivån höjdes och vattnet drog sig undan, desto fler boplatser i form av byar och gårdar uppstod. Den tidigare sjöbottnen erbjöd nu bördiga jordbruksmarker. På 1100-talet uppfördes nuvarande Åker kyrka vid Tuna, dock har kyrkobyggnaden kompletterats senare under medeltiden.

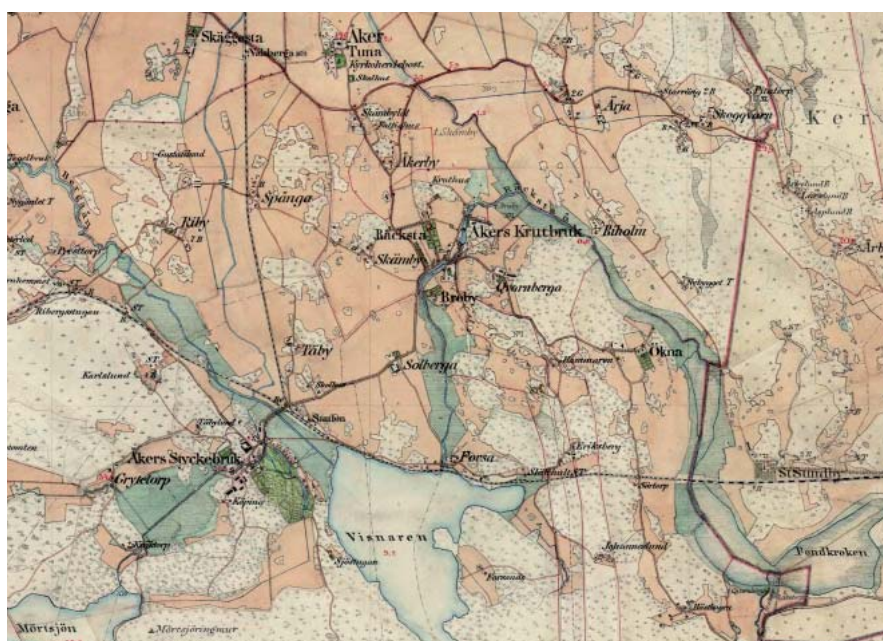
Under 1500- och 1600-talet anlades de bruk som fått sådan betydelse för tätortens utformning, Styckebruket och Krutbruket. Under stormaktstiden var Åkers Styckebruk ett av rikets tre mest betydelsefulla bruk för kanonframställning. Mellan dessa bruk låg då endast underlydande bondbyar, år 1619 fanns det totalt ca 25 byar med ett 60-tal människor boende i området kring Åker (Engel, 1936). Större delen av all malm som användes levererades från Skottvångs gruva som numera är ett populärt utflyktsmål.

Under 1600-talet uppkom även de sk. säterierna, som är sammanslagna marker och gårdsbildningar från tidigare byar. Dessa säterier donerades ofta till adeln som ersättning för tjänster inom staten. Berga, Lida och St Sundby är exempel på sådana säterier.

Från 1750 till 1850 skedde tillbyggnationer vid de båda bruksområdena, brukslokaler, bostäder och tillhörande trädgårdar uppförs. Bruksområdena blev nu egna små samhällen och var så gott som självförsörjande bland annat med egna mejerier. I mitten av 1800-talet upphör tillverkningen av kanoner vid Styckebruket för att istället inriktas på valsar som än i dag är huvudprodukten i tillverkningen.

I slutet av 1800-talet anlades järnvägen mellan Södertälje och Eskilstuna, via Åkers styckebruk. I samband med detta byggdes även ett sidospår från Åkers styckebruk till Strängnäs. I början av 1900-talet tillkom ett industrispår till Åkers Krutbruk samt industrispår från Åkers bergslags malmgruvor till Styckebruket.

För att effektivisera skogsbruket anlägger Styckebruket även Forssa sågverk under slutet av 1800-talet. Under samma tidshärad färdigställs även flottningsleden Lännsjön-Visnaren (Bergaån) som skall förse sågverket med timmer.

Utsnitt ur häradsekonomisk karta, ca 1900.

Under tidigt 1900-tal tillkommer ny bebyggelse såväl intill bruken (Köpinge, Täbylund, Raden vid Styckebruket samt vid Krutbruket, Kvarnberga) och intill Forssa sågverk. Även runt det nya stationsläget samt i Tuna i närheten av kyrkan sker byggnationer.

Under 1920- och 1930-talet påbörjades byggandet av "egna hem" (motsvarande dagens villabebyggande) med hjälp av lån från stat och kommun, även bruken donerade pengar och sålde mark för bebyggelsens uppförande. Åkershulta, Täby, Forssa och Riby är exempel på bebyggelseområden.

År 1942 invigdes Bruksvallen, samhällets idrottsplats, efter att Styckebruket upplåtit ett område vid Solberga gård. Intill denna uppfördes i början av 50-talet skolan.

Utsnitt ur lantmäteriets ekonomiska karta, ca 1960.

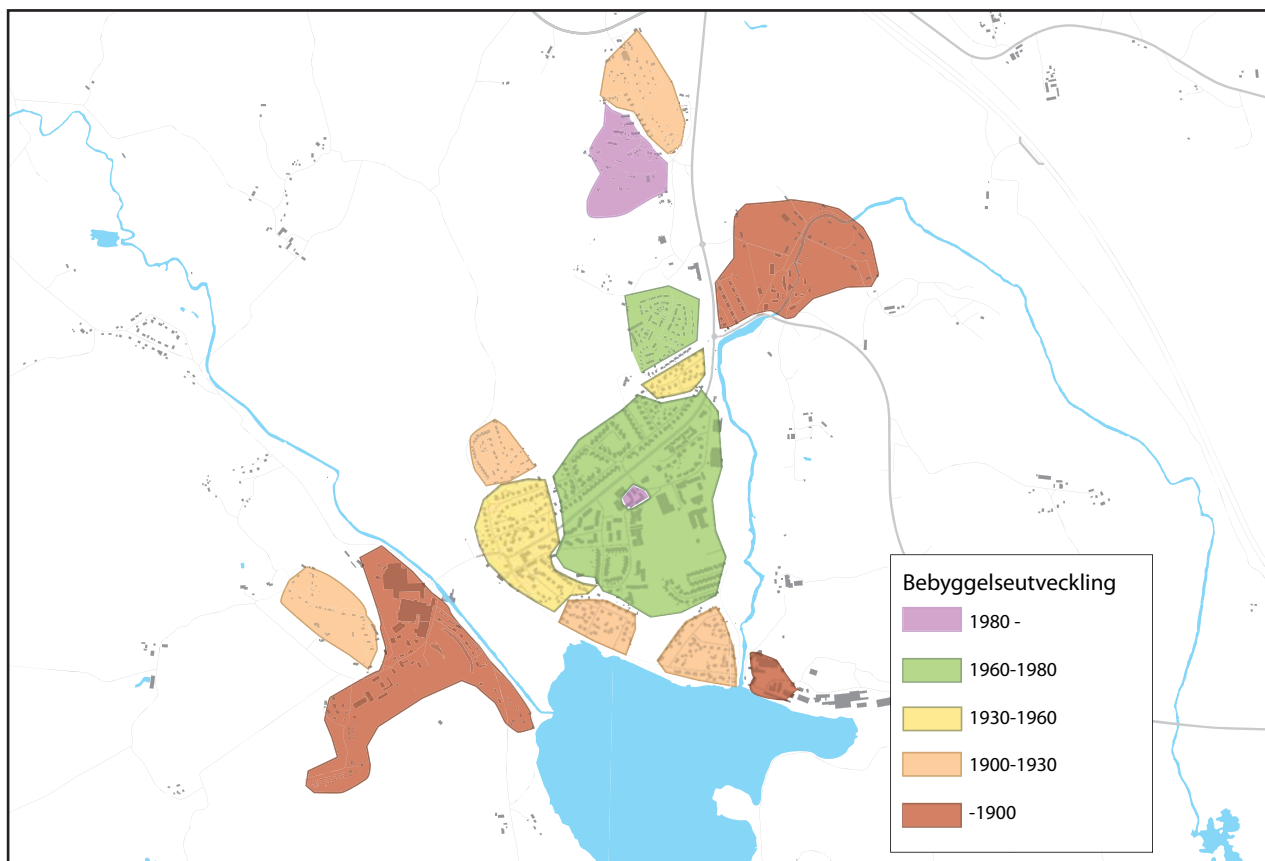

Något senare, under efterkrigstiden mellan 1950 och 1970 uppförs mycket av det som idag är att betrakta som centrala Åkers styckebruk. Nya byggnadsstadgar på 50-talet tvingar kommunen att ansluta bostadsområden till system med rinnande vatten och avlopp. Vattenverk byggs i Karlslund och reningsverk intill Räckstaån. Under denna tid förstärks också den kommunala servicen då hälsocentral, ålderdomshem, post, bibliotek, skola med högstadium m.m. anläggs. Samhällets centrum intill järnvägsstationen stärks med butik, Folkets hus samt kringliggande flerbostadshus. Bruksområdena är nu i stort sammanbyggda till ett stort samhälle.

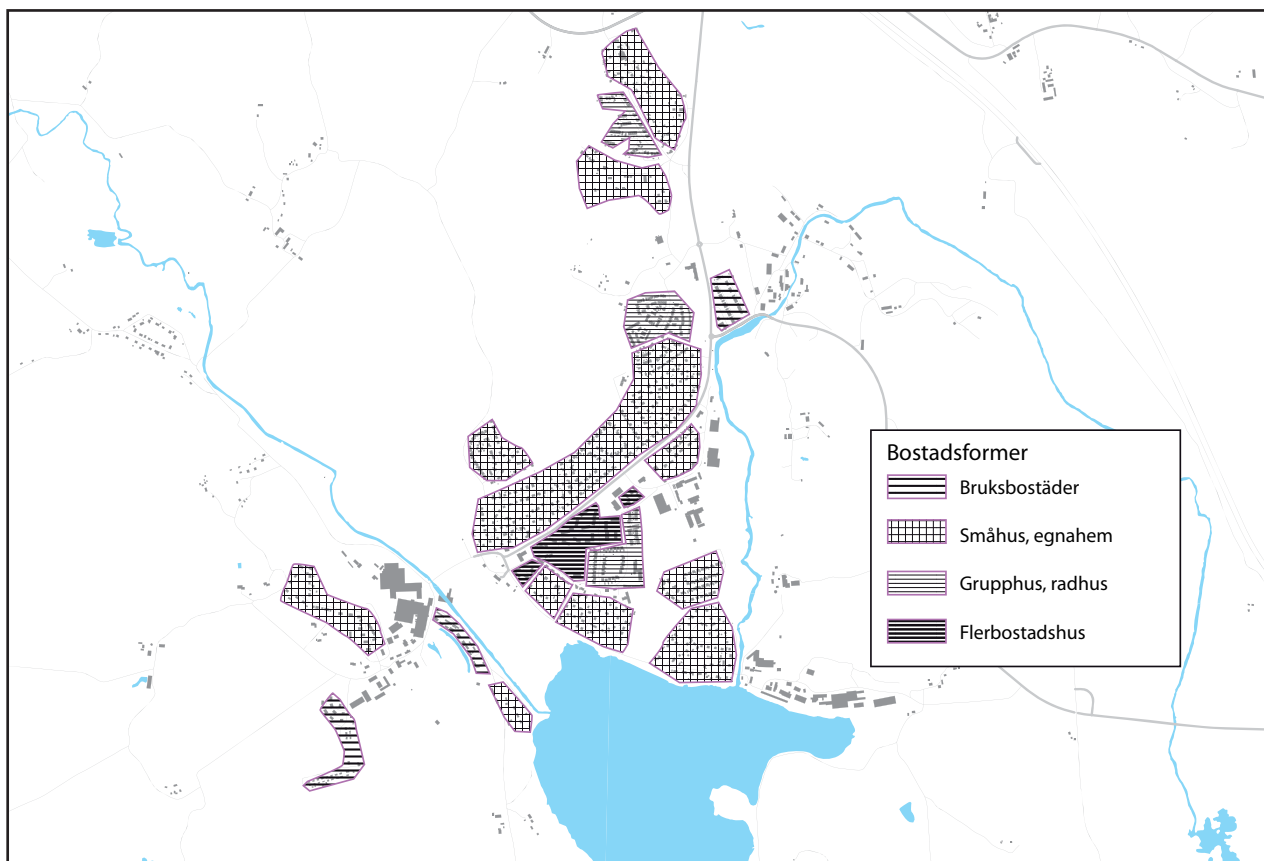
1994 upphör Norra Södermanlands Järnväg genom Åkers styckebruk för att ge plats åt nya Svealandsbanan som passerar längre österut vid Läggesta där också en hållplats uppförs. Under slutet på 90-talet anläggs en ny väg och gång- och cykelbana mellan Åkers styckebruk och Läggesta som skall underlätta Åkersbornas transporter till hållplatsen.

Senare bebyggelse i Åkers styckebruk har främst uppförts i området runt Skämby i form av friliggande villor och radhus.

2. Bebyggelseutveckling

3. Bostadsformer

STRÄNGNÄS KOMMUN